

א. רא"ש (פ"א סי' ב') - ואי אית ליה למזיק עידיית ובינונית וזיבורית ולא שויה זיבורית דמזיק כעידית דניזק ובינונית שויה טפי מעידית דניזק, אית דאמרי דיהיב ליה בינונית ומדקדק מדשבק גמרא בינונית אלמא אי הויה ליה בינונית דשויה טפי מעידית דניזק יהיב ליה בינונית, ואית דאמרי אפ"ה יהיב ליה עידיית ודבריהם נראה לי דאהני ג"ש ואהני קרא תרוייהו לשלם ממיטב, אהני גזירה שוה לשלם לו מזיבורית דמזיק כשהיא עידיית דניזק ואהני קרא כשאנה כמיטב דניזק לשלם ממיטב דמזיק דלעולם בעינן מיטב או דמזיק או דניזק והאי דנקט עידיית וזיבורית ושבק בינונית משום דלא הזכיר אלא הנך דמשתלמין מהם מעיקרא מזיבורית דמזיק והשתא מעידית ולעולם אפילו אי אית ליה גם בינונית ישלם ממיטב שלו. [פלפולא חריפתא (ס"ק א') - תמיהא טובא דלענין הלכה לא נפקא מינה מידי דכיון דכר"ע קים לן לעולם יהיב ליה עידיית דמזיק ואמאי כתב רבינו לדברים הללו כלל. דהא דייק לקמן גבי גופא ד' כללות כו' שהביא הר"ף שקלא וטריא כו' משום דנ"מ וכו' וכן בכמה מקומות].

ב. חידושי רבי שמואל (ב"ק סי' ז' אות א') - וי"ל בזה בפשטות בהקדם ביאור פלוגתיהויה דהני תרי לישני, דהנה בסברת אית דאמרי קמא משמע מדברי הרא"ש דאינהו ס"ל דבהאי דאהני קרא לא נתחדש כלל דין עידיית מחודש, ולעולם ליכא אלא חד דין עידיית דהיינו עידיית דניזק, אלא דקמ"ל קרא דמצד קיום דין עידיית דניזק הריהו מחוייב ליתן מהמעולה טפי, ומשום דאינו רשאי לפחות הימנה ואינו יכול לפטור עצמו בזיבורית, ולזה הוא דאהני קרא, דמסברא הו"א דישלם מזיבורית כיון דטפי מעידית דניזק אינו מחוייב, ומאחר דלית ליה כי האי דניזק בע"כ יטול מהפחותה, ולזה אהני קרא דישלם מדעדיפא מיניה, אבל דין מיטב דמזיק ליכא כלל, וזהו שכתב הרא"ש להכריע שלא כדבריהם מטעמא "דתרוייהו לשלם ממיטב או דמזיק או דניזק", ומשמע דבזה גופא נחלקו הי"א.

ג. חי' הרשב"א גיטין (מט.) - ואהני קרא דאי אית ליה למזיק עידיית וזיבורית וזיבורית דידיה לא שויה כעידית דניזק דמשלם ליה ממיטב. פי' מאחר דאי אפשר לקיים עידיית דניזק משלם עידיית דמזיק, ומיהו אי אית ליה למזיק בינונית דשויה טפי מעידית דניזק, בכי הא ודאי יהיב ליה בינונית, דהא מקיים ביה שפיר עידיית דניזק כיון דשויה טפי, ושלא כמקצת רבוותא דסברי דדוקא היכא דשויה כעידית דניזק, אבל היכא דשויה טפי לא, אלא עידיית דמזיק משלם, דמיטב דניזק או מיטב דמזיק אית ליה לשלומי, ולא נהירא דאי שויה טפי נמי משלם עידיית דניזק.

ד. ס' קונטרסי שיעורים (שיעור ז' אות ו') - ואשר נראה לי בביאור פלוגתת הראשונים וכו' דהנה יש לחקור מהו המובן של מיטב שדהו דיש להבינו בשני אופנים, א' יש לפרש שמיטב היא הלכה והגדרה בהחפצא ולדוגמא כמו שיש הגדרה כלי או פרי או מטבע או מחובר ותלוש וכן קרקע ומטלטלין וכדו' שאין מקום לדמות כלל זה לזה, שמשונה כל אחד ואחד מחבירו באיכות שלו ודברים מוחלקין ומופרדין הן זה מזה, כמו כן הוא המובן של מיטב שהוא ממש כחפצא אחרת. ב' יש לומר אין זו חפצא אחרת דהא זה וזה קרקע הוא אלא המובן של מיטב אינו אלא דין עדיפות מצד הגברא שהמיטב הוא יותר טוב ומשובח וחביב יותר להבעלים דניחא להו יותר במיטב מבינונית וזיבורית, אבל מצד החפצא מיטב ואינו מיטב הם חפצא אחת ממש, ונפק"מ בזה אם שייך לענין מיטב לומר יש בכלל מאתים מנה.

ה. רא"ש (שם) (שם) - הכי נמי גבי נזקין דיניה בעידיית ואי אמר ליה הב לי בינונית טפי פורתא א"ל אי שקלת כדניך שקול כדהשתא ואי לא שקול כיוקרא דלקמיה ופריך ליה רב אחא בר יעקב אם כן הורעת כוחן של נזקין אצל בינונית וזיבורית כו' אלא דבעי למיתב ליה בינונית וזיבורית כזולא דהשתא ונראה לי דוקא כדאמר ליה אי בעית למשקל בינונית וזיבורית כיוקרא דלקמ' יהיבנא לך דכיון דגלי דעתיה לתתה לו אם ירצה לקחת כיוקרא דלקמ' צריך ליתנה לו כזולא דהשתא כיון דאפילו עידיית צריך ליתן לו כזולא דהשתא כ"ש בינונית כיון שאין בדעתו לעכב לעצמו שהרי אם ירצה ליקחנה כיוקרא דלקמ' יתנה לו אבל אם אמר קרקע זו חביבה עלי ואיני רוצה ליתנה לך כלל לא כייפינן ליה שהרי כל מה שמוטל עליו לפרוע בין לנזקין בין לב"ח בין לכתובת אשה יפרע לפי דעתו ולא לפי דעת הגובה, כגון אם יש לו כמה קרקעות שכולן עידיית יתן לו איזה קרקע שירצה ולא יכול לומר לו בקרקע זו אני חפץ וכן לב"ח בבינונית ולכתובת אשה בזיבורית וכן נמי אם אמר הנזק תן לי בינונית או זיבורית והמזיק אומר איני חפץ ליתן לך מהם כי הם חביבים עלי אין כופין ליתנם לו ולא שייך בו הורעת כחו של נזקין אצל בינונית וזיבורית דרחמנא אמר מעידית וכו' דלא הורע כחו יותר מבעידיית אלא הם שוין לו וכי היכי דיכול לדחות מעידית אל עידיית ה"ל יכול לדחותו מבינונית אל עידיית** ולעולם אין כופין למשלם ליתן מנכסים אלא מה שלבו חפץ ובלבד שלא יפחות לו מדינו לנזקין בעידיית ולב"ח בבינונית ולכתובת אשה בזיבורית ולא יבררו מנכסין שום קרקע לומר בזה אנחנו חפצים וכן לענין מטלטלין נותן לו מאיזה חפץ שירצה אבל כיון שגילה דעתו שאין חפץ לשייר קרקע זה לעצמו אלא שרוצה לדוחקו שיקחנו כיוקרא דלקמ' מחמת שהניזק חפץ בה צריך ליתנה לו כזולא דהשתא דאל"כ הורע כחו של נזקין אצל בינונית וזיבורית. [הגהות אשר"י (שם) - אבל התוספות וכן בא"ז וכן מהרי"ח לא חלקו בזה אלא לעולם יגבה מזיק מבינונית אם ירצה וכן ב"ח מזיבורית].

ו. ס' קהלות יעקב (סי' ו') - דיש לחקור בטעם הדבר שאמרה התורה מיטב שדהו די"ל משום שכונת התורה שהניזק יקבל דמי נזקו מן הרצוי לו ביותר, וי"ל דעיקר הטעם דמיטב משום דבאמ עיקר דין תשלומין הוא כסף, ומה שמהני שוה כסף ככסף הוא משום שע"י השוה כסף יכול הנזק להשיג כסף שימכרם ויקח דמיהו, ולכן אמרה תורה לשלם ממיטב לפי שהוא קרוב יותר לכסף דקפצי עלי זביני, אבל אין כונת התורה בדן מיטב כדי שהניזק יקבל את הרצוי לו ביותר.